

2017. évi kutatási célok

Az intézet 33 hazai és 9 nemzetközi kutatási projekt keretében és intézeti kutatási stratégiája alapján folytatja tevékenységét. A kutatásokat elsősorban az NKFIH, az EU-programok és az MTA Lendület programja támogatja.

A **makrogazdaságtan és növekedés** csoport kutatói a Vállalatok munkapiaci viselkedése c. kutatásukhoz várhatóan már idén megkapják azokat az adatokat, amelyek segítségével vizsgálható, hogy a változás valóban a vállalatok munkapiaci viselkedésében következett-e be, vagy csak arról van szó, hogy a vállalatok a korábban szokásos viselkedés mentén alkalmazkodnak a megváltozott külső körülményekhez.

A Strukturális átalakulás és gazdasági növekedés témakörben további kérdések vizsgálatát tervezik. Fontos lenne tudni, hogy a növekedés beindulása és az erőforrásoknak a mezőgazdaságból való kiáramlása között ok-okozati kapcsolat van-e, mert ez segíthet annak megértésében, hogy miért stagnál olyan sok szegény ország hosszú időszakon keresztül. Hasonlóképpen, a fejlett országok termelékenysége másfél évtizeden keresztül stagnált, amely egybeesett azzal az időszakkal, amikor megindult az erőforrásoknak az iparból a szolgáltatások felé való áramlása. A kutatás mind empirikus, mind elméleti megközelítésből kívánja vizsgálni a strukturális átalakulás és növekedés kapcsolatát. További fontos kérdés a strukturális átalakulás kérdése Magyarországon és a régiós országokban. Érdemes megvizsgálni a termelékenység növekedés és a strukturális átalakulás kapcsolatát ezekben a gazdaságokban is, ahol a mezőgazdaság súlyának csökkenése jelentős volt a rendszerváltás óta, de országonként eltérő mértékben és sebességgel zajlott. A munkajövedelem nemzeti jövedelmen belüli súlyának változásai is összefügghetnek a strukturális változással, ennek elemzése egy induló projekt célja.

A nyugdíjrendszerek vizsgálata: ágensalapú modellek és korlátos racionalitástémában ágensalapú nyugdíjmodell kifejlesztése a cél, valamint a nyugdíjbameneteli döntés gépi tanulási módszerekkel való statisztikai elemzése. A projekt további célja wavelet transzformáció felhasználása makroökonómiai idősorok vizsgálatára.

A Tudásáramlás projekt az Európai Kutatási Tanács támogatásával indított ötéves projekt, amely a nemzetközi tudásáramlás csatornáit vizsgálja. A fő kérdés az, hogy a külkereskedelmen, működőtőke-befektetésen és más csatornákon érkező külföldi tudás hogyan befolyásolja a gazdasági fejlődést. A kutatás újszerű mikroadatokat használ Közép- és Kelet-Európai országokból, hogy megmérje három csatorna fontosságát: az importált gépekben megtestesülő technológia, a külföldi menedzserekben megtestesülő műszaki és szervezeti tudás, és a multinacionális vállalatokban megtestesülő tudásátadás. Továbbá kérdés, hogy a beérkező tudás milyen hatással van a befogadó ország cégeire és dolgozóira, az aggregált termelékenységre és a jövedelmi egyenlőtlenségre.

Az agrárgazdaságtan és vidékfejlesztés kutatócsoport munkája 2017-ben a korábbi években folytatott kutatásokon (elsősorban NKFIH, MTA-Bilaterális egyezmények) illetve a SKIN H2020-as projekten alapul, amelyek az alábbi nagyobb témák köré csoportosíthatóak:

- Gazdasági válság és nemzetközi agrárkereskedelem: A 2015-ben elnyert OTKA kutatás fő kérdése, hogy a gazdasági válság mennyiben rendezte át a nemzetközi agrárkereskedelem korábbi szerkezetét.

- A farmok technikai hatékonyságának és termelékenységének vizsgálata: A kutatás a mezőgazdasági ágazatok hatékonyságával kapcsolatos klasszikus kérdésekre koncentrálnak: mint az üzemmagyság és hatékonyság közötti kapcsolat, illetve a szervezeti formák és a támogatások hatása a hatékonyságra, illetve az üzemek közötti technológiai heterogenitásra.
- Hazai biogazdálkodók faj- és fajtaválasztási döntéseinek elemzése: Rövid ellátási láncok az élelmiszergazdaságban
- Vertikális koordináció az élelmiszergazdaságban: A kutatás fő célja, hogy megvizsgálja a szövetkezés – együttműködés gazdasági és társadalmi feltételeit és akadályait az élelmiszer-gazdaságban, különös tekintettel a bizalom és motiváció termelői szinten vizsgált kérdéseire.
- Vidékfejlesztési kutatások: Az európai és a hazai vidékfejlesztési rendszer átalakulása, a vidékfejlesztési filozófia változása a 2014-20-as tervezési időszakban. A társadalmi innováció szerepe, lehetőségei a vidékfejlesztésben. A kulturális örökségvédelem és a vidékfejlesztés kapcsolata
- Hálózat teljesítmény az agribusiness szektorban: A kutatás célja, az agribusiness szektorban lévő hálózatok teljesítményének növelése, mely fokozott innovációs tevékenységhez, gazdasági növekedéshez, és fenntartható fejlődéshez vezet.

A **piac- és vállalatelméleti és ágazati/vállalati empirikus** kutatásokkal foglalkozó csoport elsődleges feladata továbbra is a Verseny és szabályozás című kötet elkészültének biztosítása. Támogatás esetén lehetővé válik egy újabb angol nyelvű válogatás elkészítése. A kutatócsoport által tervezett kutatások egy része a kötet tematikájához kapcsolódik. Kutatás indul a versenyszabályozás hatásait vizsgáló elméleti modellek kidolgozására és tesztelésére, a versenyszabályozás jóléti hatásait számszerűsítő módszertan kialakítására és az elemzési eszközök közötti választást segítő javaslatok kidolgozására. A kutatások másik irányába versenyügyekben alkalmazott bírósági teszteket vizsgálja olyan szempontból, hogy mennyire számítanak közgazdaságilag vitatottnak, illetve a bíróságok által kedveltnek. Újra induló kutatás a magyar versenyhatóság (GVH) fúziós ügyekben hozott döntéseinek vizsgálata, amelyben a közgazdasági elemzési eszközök használatának tanulságait mérlegelik.

Összefoglaló tanulmányok készülnek az „egészségipar” működési zavarairól, az innováció kutatás keretében sor kerül az eltérő közgazdasági iskolák és innovációs modellek, valamint a társadalmi és műszaki-gazdasági innovációk elméletének összehasonlítására. 2017-ben monográfia készül az állam kockázattőke-piaci szerepvállalásának a nemzetközi pénzügyi válság nyomán történő átalakulásáról, szabályozói és befektetői oldalról egyaránt elemezve az állam szerepét. A szabályozó energia aukciókat elemző kutatás a kevert stratégia alkalmazására vonatkozó elméleti előrejelzést valós gazdasági példán fogja ellenőrizni.

A **hálózatok gazdaságtana** csoport kutatási tervei között szerepel a kapcsolatháló és a munkaerő-áramlás szerepének vizsgálata a munkapiaci folyamatokban és a vállalati teljesítményben, a munkaerő-áramlás által közvetített tudástranszfer hatása az iparágon belüli termelékenység szórásra című kutatás folytatása, az iparágak technológiai közelségének hatása a piaci versenyre: technológiai közelség és piacok megtámadhatóságának vizsgálata, valamint a társadalmi hálózatok szerepének vizsgálata a piaci mechanizmusokban és az információs problémák kezelésében.

A **vállalati stratégiát és versenyképességet** vizsgáló csoport jövőbeli kutatásai a következő témák köré épülnek:

- EU-támogatások hatása a magyar KKV-k teljesítményére és versenyképességére. A hazánkba áramló EU-támogatások jelentős részét közvetlenül KKV-k fejlesztésére fordították a döntéshozók. Így gazdaságpolitikai és elméleti szempontból is fontos kérdés

az, hogy melyik vállalatok részesültek ezekből a forrásokból, és milyen mértékben tudták hasznosítani őket. Az EU-támogatási adatok és a vállalati mérlegadatok összekapcsolásával fogják vizsgálni ezeket a kérdéseket

- Az innováció és a bérek összefüggése. Az innováció alapvető meghatározója a vállalati versenyképességnek. Keveset vizsgált kérdés azonban az, hogy miképp érinti az innováció a vállalaton belül a különböző dolgozókat. Vajon csak az innovációban kulcsszerepet játszó magasabb képzettségű dolgozók részesülnek az innováció hasznából vagy az alacsonyabban képzettek is? Kutatásukban vállalati innovációs, mérleg és munkavállalói adatok összekapcsolásával vizsgálják ezeket a kérdéseket.
- A minimálbér-emelések hatása a vállalatokra. A minimálbér-emelések esetében fontos az, hogy a magasabb bér mennyiben érinti a vállalatok versenyképességét, például milyen mértékben tudják a megemelkedett költségeket áthárítani a vevőkre. Projektjükben magyar és német vállalati és munkaerőpiaci adatok összekötése segítségével vizsgálják ezeket a kérdéseket.
- Külföldi működőtőke befektetések telephely-választási döntéseinek vizsgálata. Az FDI Markets adatbázis segítségével azt vizsgáljuk, hogy egy adott helyre történő külföldi vállalati belépés ösztönöz-e más külföldi vállalatokat is a belépésre.

A **játékelméleti** kutatások keretében két kísérlet-sorozatot terveznek, az első egyetemi felvételt modellezi, a második a tőzsdebuborékok kialakulását. A kísérletek előkészítése már részben megtörtént, a következő lépés ezek lebonyolítása. Ebben az évben már várhatók az első kísérleti eredmények az OTKA projektben, de a dokumentáció megírása, a treatmentek megszervezése, valamint az adatbázis összeállítása és elemzése még hátravan. Nem kis feladat lesz a kísérletek körüli adminisztráció az OTKA megszigorított adminisztrációs környezetében sem.

Az energetikai hálózatok minden ország esetében kiemelt gazdasági jelentőséggel bírnak. A piaci folyamatokat érintő változások (például az elektromos energia- és gázpiaci liberalizációs folyamatok) ezen rendszerek fizikai működésére is hatással vannak. A tervezett kutatási projekt fő célja a szóbanforgó rendszerek olyan modelljeinek szintézise, melyek a rendszerek fizikai aspektusainak figyelembe vétele mellett alkalmasak a piaci mechanizmusok játékelméleti megközelítésű vizsgálatára is. A kooperatív játékelméleti megközelítés lehetőséget ad a piaci alkupozíciók kvantitatív vizsgálatára.

Folytatják az eddig megkezdett témáikat: a csoport-identifikációt, az osztozkodási (tortaszetelelési) problémát valamint a hálózatokon értelmezett költségmegosztó játékok vizsgálatát. A csoport-identifikációs probléma esetében szeretnének olyan eljárást megadni, aminek segítségével meghatározhatják, hogy a közösségen belül kik a véleményvezérek, vagy kik alkotnak baráti-klikkeket. A tortaszetelelési probléma kapcsán szerzett ismereteiket szeretnék alkalmazni a reklámidők optimális felosztásának problémájára.

Folytatják a bankrohamok vizsgálatát, konkrétan azt tanulmányozzák, hogy i) jó lenne-e, ha lenne információ arról, ha valaki nem veszi ki a pénzét; ii) kik rohanják meg a bankokat. Emellett szeretnék a coopetition témakört elméletileg és kísérletileg vizsgálni.

Rendszerkockázat esetén a kockázatfelosztás célja annak meghatározása, hogy a bankok mennyire járulnak hozzá az egész pénzügyi rendszer kockázatához. A csődprobléma esetén pedig egy szereplő nem tudja a hitelezőit kielégíteni. A bankrendszeren belüli tartozások esetén mindenki tartozik mindenkinek, amit Jean-Jacques Herings-szel általánosított csődjátékkal tervezik elemezni. A tervezett kutatásban Jean-Jacques Herings-szel a keresztulajdonlásokat egy hálózattal reprezentálják, ahol a csúcsok a bankok, az irányított élek pedig a tartozások értékét mutatják.

Míg korábbi kutatásaik a csődszabályokat ezeken a pénzügyi hálózatokon vizsgálták, most az a kérdés, hogy a csődszabály befolyásolhatja-e a csőd kialakulását, esetleg akad-e olyan szabály, ami hozzájárul a csőd kockázatának csökkentéséhez.

Két projekt is a demokratikus képvisellel foglalkozik. Tovább vizsgálják a mandátumszétosztási problémát, s az ismert módszerek tulajdonságait. Egy új kutatás a pártok jelöltállítási folyamatát modellezi demokratikus országokban: hogyan aggregálható az egyes szavazók preferenciája.

A **közösségi gazdaságtan és közpolitikák** kutatócsoport folytatja a közfoglalkoztatással kapcsolatos kutatásait a következő témák vizsgálatával: a közfoglalkoztatásba kerülés döntési mechanizmusa; a közfoglalkoztatás területi egyenlőtlenségei; a közfoglalkoztatás hatása a résztvevők elsődleges munkaerőpiaci részvételére; a helyi vállalkozásokat érintő esetleges kiszorító hatás. Vizsgálják továbbá a 2011. évi munkanélküli járadékreform hatását a munkanélküliek elhelyezkedési esélyeire; a nyugdíjrendszereket ágensalapú modellekkel; a fiatalok munkaerőpiaci pozícióját, a válság és szubjektív jóllét kapcsolatát; az adórendszer egyenlőtlenséget csökkentő képességét, különös tekintettel a politikai berendezkedés és a redisztribúció (abszolút) nagysága közötti kapcsolatra; a politikai berendezkedés hatását az erőforrás-allokációra, valamint az erőforrás-allokáció hatását a politikai átmenetekre. Rövid távú munkaerő-piaci előrejelzés készítenek, és ehhez kapcsolódóan a diplomaszerezésben a nemek közötti megmutatkozó különbségeket magyarázzák. Az egészségpolitikai kutatások keretében folytatódik a mortalitás nemzetközi különbségeinek a vizsgálata, különös tekintettel a légszennyezettség hatására a rákos megbetegedések okozta halálozás rátára. A fejlesztéspolitika témakörében: a civil szervezetek és helyi vezetés kapcsolatrendszere a visegrádi országokban; a leghátrányosabb helyzetű kistérségekbe áramló támogatások e térségekben való jelentősége és jövedelmi hatása. A korrupciókutatás témakörében: a közbeszerzésekben megfigyelhető politikai kockázatok, politikai favoritizmus, versenyerősség és vállalati hatékonyság; EU támogatások és korrupció – lengyel-román-magyar összehasonlító elemzés; az ártorzítás lehetséges mérése a közbeszerzésekben.

A **mechanizmustervezés** csoport a parlamenti helyek, vagy egyéb nemzeti választott testületek körzetek (vagy államok) közötti elosztásának a kérdését vizsgálja különböző módszerek szerint, és ezeket valós adatokon is összehasonlítják.

Folytatják a bizonytalan preferenciákon alapuló stabil párosítási feladatok vizsgálatát páros összehasonlítások esetén. Ebben a modellben feltételezik, hogy a páros összehasonlítások egymástól függetlenek, és akár inkonzisztensek is lehetnek egymással. Fő kérdés a leginkább stabil párosítás kiszámításának problémája.

Kutatójuk a Budapesti Corvinus Egyetemen működő gyakornoki elhelyezéseket vizsgálja, és vesz részt az allokációs mechanizmus kidolgozásában, futtatásában. 2016-ban 25 diák került allokálásra 5 céghez, 2017-ben 40 körüli diák részvételére számítanak. A feladat nehézsége, hogy a cégekhez nagyjából azonos számú diákot kell allokálni igazságos módon, úgy, hogy a külföldi diákok is egyenletesen legyenek elosztva. A megoldási módszer egészértékű programozáson alapul.

Kutatójuk olyan folyamatokat vizsgál, ahol egy adott allokáció már kialakult, de a résztvevők ezt saját preferenciáiknak megfelelően módosíthatják. Mivel sok valós piacon nincsen teljes központi koordináció, központi kérdés az allokáció lokális változtatásának hatása az optimalitásra.

Az **oktatás-gazdaságtan és munkapiac** kutatócsoport az alábbi témakörök mentén folytatja kutatásait:

- Az előítéletesség és a munkaerőpiaci diszkrimináció kapcsolata
- A börtön előtti és utáni munkaerőpiaci pálya
- A 2008. évi recesszió hatása a magyar pályakezdőkre
- A kötelező 3 éves kori óvodakezdés hatása az anyák munkakínálatára
- Gyermekvállalással kapcsolatos szakpolitikák hatása a gyermekvállalás előtti várakozásokra és viselkedésre
- EU-országokra kiterjedő kutatás a gyermekellátások hatásáról és a szülői bérkülönbségekről
- Foglalkozási mobilitás a felsőfokú végzettségűek körében
- A felsőoktatási továbbtanulás nemek közötti különbségei
- A tankötelezettségi korhatár változtatásának hatásának vizsgálata az iskolai részvételre és a középiskola befejezésére
- Az iskolák közti verseny hatása az iskolák eredményességére
- Az roma tanulók iskolai szegregációjának hosszú távú időbeli trendjét, a szegregáció okait és következményeit összefoglaló policy tanulmány
- Az egyházi iskolák hatása a tanulói teljesítményekre és az iskolai szegregációra
- A szabad iskolaválasztás hatása az esélyegyenlőségre (PISA-adatok alapján)
- Az 1998. évi szakképzési reform hatásainak elemzése
- A tanárok eredményessége és a tanárok iskolák közötti mobilitása
- Nemek közötti személyiségbeli és preferenciákban fellelhető különbségek
- Kísérleti kutatások végzése a KRTK új épületében levő kísérleti laboratóriumban: nem kognitív készségek összefüggése a kognitív képességekkel, illetve iskolai eredményekkel
- A helyi válságok hatása a születésszámban és a születéskori egészségre (1995-2012)
- Roma és nem roma demográfiai, fertilitási és születéskori egészségbeli hosszú távú trendek
- A perinatális intenzív centrumok rendszerének kiépülése Magyarországon és hatása a csecsemőhalandóság csökkenésére (1970-2012)
- A 2012. évi magyarországi vendéglátó ipari dohányzási tilalom hatása a születéskori egészségre
- A légszennyezés hatása születéskori egészségre